

BIBLIOGRAFIA

- ALOY, David, LLEONART, Mercè, 1981: *Castell de Barberà*, dins *Quadern*, n° 20, març-abril 198. Sabadell, pàgs. 220-221.
- BALLART, Josep, VILLANUEVA, Joan, 1984: *Resum de la història de Caldes de Montbui*. Caldes: Ajuntament de Caldes de Montbui, 2a. Ed, pàg. 36.
- CAMPRUBI, F, 1977: *Sant Miquel de l'Arn (o de l'Arnó)*, dins *Artstudi. Full informatiu del romànic*, n° 8 i 9.
- CANYAMERES RAMONEDA, Esteve, 1989: *Aspectes de l'evolució històrica de Sentmenat*, dins *X Ronda Vallesana Senmenat-El Farell* 8 d'Octubre de 1989. Sabadell: Unió Excursionista de Sabadell, pàgs. 16-21.
- CATALÀ i ROCA, Pere, BRASÓ i VAQUÉS, Miquel, 1969: *Els Castells Catalans*, Vol. II. Barcelona: Rafael Dalmau Editor. *Castell de Sentmenat*, pàgs. 134-141; *La Torre Roja*, pàg. 169.
- DOMÈNECH i FARGAS, Josep M, 1982: *Sentmenat* dins *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, vol. 6. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, pàgs. 173-174.
- FERRANDO i ROIG, Antoni, 1987: *El monestir de Sant Llorenç del Munt i les seves possessions*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pàgs. 86, 88, 91, 102-103.
- FORTÓ GARCIA, Abel, MAESE FIDALGO, Xavier. 2011: *La Torre Roja: un jaciment ibèric i medieval*, dins *Tribuna d'Arqueologia 2009-2010*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàgs. 113-152.
- GARCIA CARRERA, Raimundo, 1986: *Esglésies i capelles romàniques de Caldes de Montbui*. Terrassa: Editorial Egara, pàg. 20.
- MASAGUÉ i TORNÉ, Josep M, 1991: *Catalunya Romànica*, vol. XVIII, *Vallès Occidental, Vallès Occidental*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. *Castell de Sentmenat, arquitectura*, pàg. 222; *Sant Fruitós, arquitectura*, pàgs. 224-225; *Sant Miquel de l'Arn (o dels Arços)*, arquitectura, pàg. 313.
- MIQUEL i ROSSELL, F.X, 1945: *Liber Feudorum Maior*, vol, 1, a cura de, Barcelona: CSIC, pàgs. 301, 338, 519.
- MONREAL, Lluís, RIQUER, Martí de, 1958: *Els castells medievals de Catalunya*, vol 2. Barcelona: edit. Ariel, pàgs. 77-83.
- MOREU-REY, Enric. 1962: *La rodalia de Caldes de Montbui. Repertori històric de noms de lloc i de noms de persona*. Barcelona: Editorial Teide. *La Torre Roja*, pàg. 224; *Sant Fruitós* ap. 8 i 16; *St Miquel de l'Arn* ap. 27.
- MOREU-REY, Enric, 1967. *Sant Fruitós del Mas Fritós de Sentmenat*. Sentmenat: Família del mas Fruitós, pàg. 4.
- NADAL ROMA, E., 2010: *Memòria científica. Intervenció arqueològica al Castell de Sentmenat*. Arxiu: Mem. Núm.: 7619. Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la DGPC.
- PIQUER i FERRER, Esperança, 1991: *Castell de Sentmenat*, història, dins *Catalunya Romànica*, vol. XVIII, *Vallès Occidental, Vallès Occidental*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, pàg. 221.
- RIUS i SERRA, Josep, 1946: *El cartulario de Sant Cugat del Vallès*, vols. II. Barcelona: CSIC, pàg. 158, doc. 505.
- SHIDELER, J.C. 1987: *Els Montcada: una família de nobles catalans a l'edat Mitjana (1000-1230)*. Barcelona: Edicions 62. pàgs. 44, 55, 71, 73-74, 163-164.
- VALL i RIMBLAS, Ramon, 1991: *Sant Fruitós*, història, dins *Catalunya Romànica*, vol. XVIII, *Vallès Occidental, Vallès Occidental*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, pàg. 224.
- VALL i RIMBLAS, Ramon, 1991: *Sant Miquel de l'Arn (o dels Arços)*, història, dins *Catalunya Romànica*, vol. XVIII, *Vallès Occidental, Vallès Occidental*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, pàg. 313.
- VALL, Ramon, MASVIDAL, Agustí, 1983: *El romànic del Vallès*. Sabadell: ed. Ausa. *Sant Miquel de l'Arn*, pàg. 176; *Sant Fruitós*, pàg. 180.
- VINYETS, Josep, CASTELLET, Joan, CANYAMERES, Esteve, 1996: *Sentmenat. Nou itinerari d'interès*. Sentmenat: GAMAS. *Castell de Sentmenat*, itinerari, 2; *Sant Fruitós*, itinerari, 2; *Torre Roja*, itinerari, 1; *Sant Miquel de l'Arn*, itinerari 1.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 184

21 d'abril de 2018

EL VALLÈS OCCIDENTAL

CASTELL DE SENTMENAT.

Sembla que l'any 1056 aquest castell pertanyia a Ramon Miró, però el 1083 ja era vinculat als Montcada. El llinatge dels Sentmenat no apareixen fins l'any 1173 i consten sotmesos al domini dels Montcada el 1243. L'any 1691 va ser concedit el títol de marquès a en Joan de Sentmenat i Toralla.

CASTELL DE SENTMENAT. Vista general.

El castell de Sentmenat és format per dos cossos rectangulars, disposats ortogonalment, amb els extrems units per un altre cos, la planta del qual descriu un arc mixtilini constituït per un quart de cercle, més o menys regular i un curt tram recte. Aquests tres cossos envolten un pati en forma de trapezi que queda, així, al mig de tota l'edificació.

Els dos cossos rectangulars s'orienten segons la direcció est-oest el primer i nord-sud el segon. El cos mixtilini va del costat est del primer cos fins al costat sud del segon, tot embolcallant aquests dos costats.

L'accés a la planta primera és a través d'una ampla escalinata situada en el pati central.

Des del pati s'accedeix a l'interior del primer cos rectangular per un portal amb arc de mig punt format per dovelles de mida petita extradossades

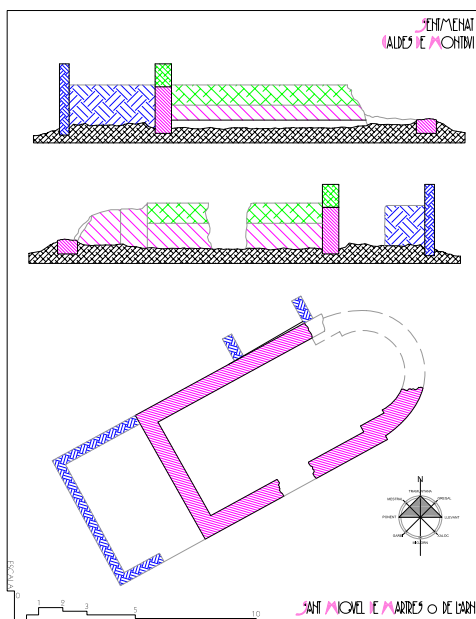
CASTELL DE SENTMENAT. Planta baixa.

el de Granollers a Sentmenat i el de Barcelona a Sant Llorenç Savall. Se sap que al segle XVII ja era derruïda i que va ser reconstruïda pel seu propietari. Avui es troba en ruïnes. Només en queden les restes dels murs de la nau, de 2 m d'alçada, i el basament de l'absis. La planta de la nau és rectangular i oberta per la banda de llevant on hi és incorporat l'absis. Aquest és de planta semicircular i la unió amb la nau es fa mitjançant un doble reclau. L'accés a l'interior de la capella era per un portal situat en el mur de migdia.

SANT MIQUEL de l'ARN. Façana de migdia.

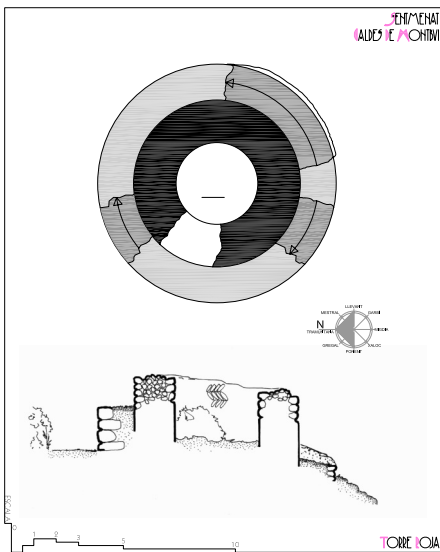
Pel que fa a l'aparell dels murs conservats, hom pot diferenciar dues etapes constructives. Al mur de migjorn hi podem observar que la part inferior és feta amb una fàbrica de blocs de pedra molt desiguals i amb molt poc treball, i a la cantonada prenen unes dimensions desmesurades, amb tot són disposats en filades horitzontals. Les pedres de la part superior són de mida petita i amb disposició irregular. El mur de tramuntana sembla que va ser construït, desplaçat cap a l'exterior, sobre un mur anterior i de poca gruixària. És fet amb un aparell similar al de la part baixa del mur de migjorn.

SANT MIQUEL de l'ARN. Planta i seccions.

Els pocs vestigis originals que queden d'aquest edifici en fan difícil la datació concreta, tot i que la tipologia i l'aparellat de la fàbrica permeten considerar la part baixa de la nau com una obra bastida a principi del segle XI; la part superior i els cossos adossats són reconstruccions posteriors, possiblement fetes durant els segles XVI-XVII. De tota manera l'edifici substituïa i donava continuïtat a una construcció anterior.

Text i fotos: Josep M. Masagué i Torné, Arqte.

TORRE ROJA. Planta i secció.

Castellar que, segons els arqueòlegs, correspon a un establiment molt probable d'època ibèrica.

És una torre de planta circular que després de ser construïda va ser doblada o revestida pel costat de fora, amb un altre mur. Presenta un aparell en espiga de peix que pel costat de dins és força generalitzat. Pel costat de fora manté zones amb l'arrebossat original. Aquest aparell el tenim també en la zona de ponent del doblament. A la banda de llevant aquest és format per blocs de grans dimensions.

L'aparell ens porta a una data de construcció entre els segles IX i X, doblat, més tard, dins aquestes segles, probablement per donar-li més alçada com s'ha documentat en la torre de Vallferosa a la població de Torà.

TORRE ROJA. Aparell en *opus spicatum* i restes d'arrebossat del parament exterior de la torre.TORRE ROJA. Aparell en *opus spicatum* del parament interior de la torre.

SANT MIQUEL de l'ARN. Façana de migdia.

SANT MIQUEL DE L'ARN (CALDES DE MONTBUI).

El primer document que coneixem és de l'any 1027, per una deixa que es fa a l'església de Sant Miquel. El 1189 s'esmenten els dos camins que hi passen,

CASTELL DE SENTMENAT. Porta medieval.

3,40 m a la planta baixa, i l'interior 1 m, aproximadament. Aquest gruix dels murs van disminuint a cada planta.

Les obertures de la planta baixa ens situen cronològicament el mur a la segona meitat del segle XI o primera del XII. El cos mixtilini, format per la muralla i el corredor de dues plantes, podria ser construït durant aquests segles, ara bé, si considerem l'aparell i les voltes que els cobreix, ens inclinem més cap a una data més propera al segle XIII. Durant els segles XIV-XV es va adossar la sala gòtica a l'extrem dret del cos mixtilini i, entre aquests segles i el següent, es van obrir o modificar les obertures de la planta primera d'aquest cos. En el segle XVII es va unir la sala gòtica amb l'extrem esquerre del cos mixtilini amb un cos rectangular constituït per un

CASTELL DE SENTMENAT. Mur mixtilini de llevant.

per una cornisa que forma una motllura de biaix dret, totes de pedra tosca. Molt a prop i en el mateix mur, hi ha una finestra d'una sola esqueixada i arc de mig punt. L'any 2010 es portà a terme una intervenció arqueològica en la qual descobriren un tros de fonament de planta circular que fou interpretat com un absis d'una capella romànica que la relacionen amb l'anterior mur. També trobaren altres fonaments de murs sense cap relació amb l'actual edifici.

El cos mixtilini té les dues primeres plantes cobertes per una volta de canó seguit i presenta un aparell molt similar al dels altres murs. El gruix del mur exterior d'aquest cos fa uns

porxo a la planta baixa i una zona residencial al pis. L'última centúria va ser potser l'època menys transcendent en la seva història, poques obres de reforma i menys de manteniment. Actualment s'hi han fet obres per corregir aquestes mancances, s'ha fet la teulada i sostres nous i s'han reforçat

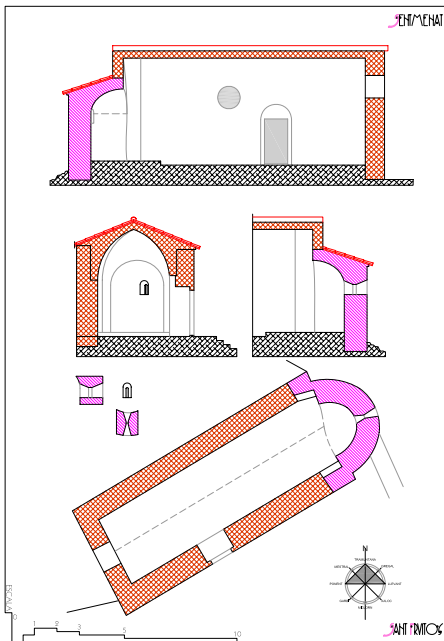
alguns murs que permet fer-ne un  s, encara que precari, molt elogiable als del Grup d'Amics del Museu Arxiu de Sentmenat.

SANT FRUITÓS (SENTMENAT).

El primer document on surt la capella  s de l'any 1065, és en la delimitació d'unes terres situades a Aiguacenosa *prope sancti Fructuosi*. El 1113 és donada, juntament amb amb el cementiri i el mas que hi ha al costat, a Santa Maria de Solsona.

La capella de Sant Fruitos és un edifici senzill d'una sola nau amb absis. La nau  s de planta rectangular i  s oberta pel costat de llevant on, mitjançant un simple reclau en degradació, s'uneix a l'absis. Aquest és un cos de planta semicircular, amb l'eix força desviat respecte de la nau, cobert per una volta de quart d'esfera. La nau es cobreix amb una volta de can  seguit que és engendrada per un arc apuntat.

El tros final del mur esquerre de la nau, a tocar de l'absis, presenta, en una llargada d'uns 80 cm, una forta desviació que redueix l'amplada de la nau. Aquesta desviació coincideix amb una reconstrucció que afecta, interiorment, els dos costats de la nau i la volta.

SANT FRUITÓS. Planta i seccions.

Al centre de l'absis hi ha una finestra, molt petita, de doble esqueixada i arc de mig punt. Hom va fer la part de dins de l'arc d'aquesta finestra amb pedres rodades m s o menys

SANT FRUITÓS. Absis.

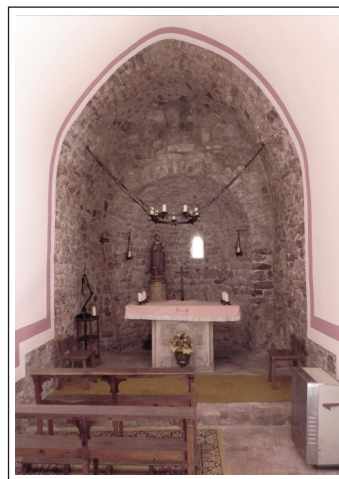

SANT FRUITÓS. Façana de migjorn.

planes i col.locades en forma de llibret; per la part de fora va utilitzar un sol bloc de pedra tosca en el qual hom va rebaixar l'arc i hi va fer l'esbiaixada cap al centre del mur.

La porta d'accés de la capella, malgrat haver estat totalment modificada, manté el seu emplaçament original al mur de migdia.

L'aparell dels murs d'aquest edifici  s fet amb pedres de mida petita que hom dispos  en filades horitzontals no gaire regulars. Les pedres presenten molt poc treball, just el necessari per deixar m s o menys lisa la cara que ha d'anar vista.

SANT FRUITÓS. Interior de la nau.

SANT FRUITÓS. Detall de la finestra absis.

Considerem que aquest edifici va ser construït durant el segle XII i que va ser modificat al final d'aquest segle o a principi del següent per refer-ne la coberta i part dels murs, a més de la part alta del parament exterior del mur de l'absis, per sobre de la finestra.

TORRE ROJA (SENTMENAT).

Tot i que és força més antiga, la primera referència d'aquesta torre  s de l'any 1529. Amb tot el puig tenia el nom de Castellar o Puig

TORRE ROJA. Vista de la torre i doblat.